

**СПОГАДИ ПРО ПАВЛА ЄВГРАФОВИЧА СОСІНА – ВИКЛАДАЧА КАФЕДРИ
БОТАНІКИ ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ
ІМЕНІ В. КОРОЛЕНКА**

Стасілюнас О.А.
(м. Полтава)

Спогади про Павла Євграфовича Сосіна пишу у травні 2020 року, коли змінилась назва нашого навчального закладу. Тепер це Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. Така назва написана на учбовому корпусі по вул. Остроградського, 2.

В моєму особистому житті студентки Полтавського педагогічного інституту, природничого факультету особистість Павла Євграфовича відіграла значущу роль.

Пригадую осінь 1947 року, коли я не пройшла за конкурсом до Київського медичного інституту, в який приймали фронтовиків.

Йшов навчальний рік, а я була «за бортом». Через це дуже сумувала. Мій тато – військовий лікар і секретар партійної організації Гарнізонного шпиталю № 387 у Полтаві за порадою колег мав звернутися у відділ шкіл обкому компартії, щоб мене прийняли вільною слухачкою до педагогічного інституту, бо вступні экзамени у педагогічному і медичному вузах були однакові.

У відділі шкіл, уважно переглянувши мої документи, завідувача відділом зателефонувала ректору педінституту з порадою взяти мене вільною слухачкою на перший курс, мотивуючи таку пропозицію необхідністю, щоб однокурсники, що склали вступні экзамени на «задовільно» через перебування на окупованій території, повинні чути обґрунтовані відповіді однокурсниці та намагались їй наслідувати.

Мене прийняли вільною слухачкою:

- без робочої хлібної карточки;
- без стипендії;
- без підручників, які були розподілені. Невдовзі хлібні карточки були відмінені.

Підручниками я мала користуватися в читальному залі. Там працювала Зінаїда Дмитрівна, чуйна і добра людина. Вранці я отримувала підручник. Весь день працювала з ним. На ніч брала підручник додому. Вранці приходила з ним до читальні. Зимову сесію склала на «відмінно» і отримала підвищену стипендію 220 карбованців за 1 курс. Я не володіла українською мовою, бо російськомовних звільняли від вивчення української.

На 1 курсі природничого факультету російськомовних було двоє. Це Рая Колосова з Донецька та я – Ольга Стасілюнас з Полтави.

На педагогічну практику нас направили у чоловічу школу № 4 з російською мовою викладання до шостого класу, де класним керівником була Марія Данилівна Сосіна, добра та лагідна. Вона була улюбленою вчителькою свого класу. Учні обожнювали її. Марія Данилівна радо прийняла нас і ми розпочали практику. Методистом виявився чоловік Марії Данилівни – Павло Євграфович Сосін. Так розпорядилася моя доля.

Студентська група, в якій ми з Раєю Колосовою навчалися, була дівчачою. Єдиний парубок Микола Гайс, який працював у православному храмі на ринковому майдані в Полтаві; за доносом студентки, що закохалася в нього, був виключений з інституту і залишився працювати в храмі.

Павло Євграфович з Марією Данилівною мешкали у затишній квартирі в будинку на вул. Жовтневій № 30/12, зараз це вулиця Соборності 30/12, що через дорогу від ЦУМу.

Інтелігентна родина Сосіних була дуже гостинною, привітною навіть у непрості післявійськові роки. Коли я вийшла заміж за офіцера-балтійця, естонця Тойма, Павло Євграфович подарував нам чайні ложечки у футлярі. Це було дуже приємно і зворушливо.

Павло Євграфович дуже добре, по-батьківському, відносився до мого чоловіка. Запрошував нас у гості, де ми за круглим столом чаювали в теплій, домашній обстановці. Нам дуже подобалось сердечне спілкування з інтелігентними людьми родини Сосіних.

На кафедрі ботаніки, яку очолював Павло Євграфович, він уважно стежив за моїм викладацьким зростанням. Розпитував, як я організовуватиму роботу підгрупи на лабораторних заняттях з ботаніки, давав завжди влучні поради.

У 1949 році Павло Євграфович доручив мені посів колекції насіння на терасах ботанічного саду ПДПІ навпроти головного входу. Грунт був добре підготовлений старшокурсниками за завданням Павла Євграфовича. Я старанно висівала цінну колекцію. Це було не просто. Заважала моя вагітність. Я старалася. В кінці роботи останні рядки розмістила біля ставка. Фінал Павлу Євграфовичу сподобався.

Моя родина мешкала на вулиці Монастирській №3 (колишня Радянська) в другому під'їзді. Цей під'їзд мав вихід у двір. Чую як дзвонить дзвінок біля входу в навчальний корпус на Остроградського, 2. встигаю перебігти через двір та не запізнитись на заняття.

1 вересня 1950 року народився наш син Олексій. Післяпологової відпустки я не мала. На заняття ходила із сином. Уклала його на стільці на штори затемнення на кафедрі. Павло Євграфович спинкою свого стільця підпирає стільці, на яких спить дитина. Сам він працює з

мікроскопом. Таким чином, виручає мене, а я в 38 аудиторії проводжу лабораторні заняття.

Приклад завідуючого кафедри гідний наслідування!

Павло Євграфович мудро задумав провести польову практику на 2 курсі у вигляді відвідування міст чорноморського узбережжя. Це сталося у 1953 році. Радянській Союз по репарації отримав від Німеччини чудові кораблі «Грузія», «Росія». Кораблі здійснювали рейс лише в день. Вночі вони стояли на пірсі. Ми відвідали Одесу, Батумі, Сухумі, озеро Ріцу, Зелений мис, Сочі.

Крім Павла Євграфовича Сосіна в експедиції брали участь Микита Іванович Петрик – завідуючий кафедри зоології, Микола Сергійович Дубов, в майбутньому обласний вірусолог Полтавської обласної СЕС, Ростислав Васильович Ганжа – студент 3 курсу. Студенти були палубними пасажирами. Розміщались у шезлонгах під тентами. Павло Євграфович міг зайняти комфортну каюту, але вважав за необхідне бути серед студентів, щоб разом ділити дорожні труднощі. Йому виповнився 58-й рік.

В кожному місці заздалегідь замовлені кваліфіковані екскурсоводи. Знайомили нас із місцевими ботанічними перлинами. А Павло Євграфович читав літературні та історичні дуже цікаві повідомлення.

1953 р. Студентки 2 курсу на екскурсії з викладачами.

Верхній ряд: 10-й Ростислав Васильович Ганжа (кафедра ботаніки);

11-й Микита Іванович Петрик (зав. кафедри зоології);

13-й Павло Євграфович Сосін (зав. кафедри ботаніки);

14-й староста групи Микола Сергійович Дубов в майбутньому обласний вірусолог Полтавської облСЕС.

Зелений мис. Ботанічний сад. 1953 р.

На Голубому озері по дорозі на озеро Ріца.
Р.В. Ганжа з фотоапаратом, Н.С. Дубов, О.А. Стасілюнас, Е.С. Паламарчук.
Польова практика. 1953 р.

Микола Сергійович Дубов, Павло Євграфович Сосін
у Батумському ботанічному саду. 1953 р.

Павло Євграфович із 1938 року завідує кафедрою ботаніки Полтавського педагогічного інституту. Народився у Петербурзі у 1895 році в родині службовців, отримав університетську освіту, міколог. Член Всесоюзного ботанічного товариства. З 1966 року спеціаліст по гастероміцетам. Кандидатську дисертацію «Гастероміцети України» захистив у 1937 році. Написав Визначник гастероміцетів СРСР, який мав вийти у 1973 році, але життя вченого обірвалося у 1969 році. Отже він прожив 74 роки. Школа яскравої особистості ...

Моя доля склалась тяжко, 13 грудня 1948 року за 22 години «згоріла» від хвороби моя мама – лікар невропатолог. Тато лишився з двома доньками. Одразу постарів і замовк у горі. Жаль було його. Моя сестра молодша за мене на 1,5 роки вийшла заміж за чудового чоловіка, льотчика, уральця 185 полку Полтавської дивізії.

У 1950 році інвалід війни Павло Архипович Литвин, який отримував сталінську стипендію 750 карбованців на місяць, закінчив наш факультет. Сталінську стипендію на випускному курсі отримувала і я. Закінчила у 1951 році з відзнакою природничий факультет і пішла працювати у школу.

Осмислюючи практику 1953 року, роки навчання, всі роки спілкування з мудрим педагогом, я переконана, що Павло Євграфович намагався показати нам, що людина повинна власними зусиллями змінити своє життя на краще, стати успішнішою та щасливішою. Ця мета досягнута. Уклінно дякую Учителю за це!